

www.strik.rs

www.strik.rs

NASLOV ORIGINALA

Ali Smith
Winter

UREDNIKA

Ljubica Pupezin

Copyright © 2018, Ali Smith
All rights reserved

Copyright © 2022. Štrik, za srpski jezik

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove knjige ne sme se
umnožavati ni u kom obliku bez prethodne dozvole izdavača
ili vlasnika izdavačkih prava.

Ali Smit

ZIMA

PREVELA S ENGLESKOG
Jelena Filipović

BEOGRAD
2022

Za Saru Danijel
u lavljoj jazbini
s ljubavlju

i za Saru Vud
muš i' denn
s ljubavlju

(Ne boj se više...) Ni besnih pomama zime.

Šekspir

Pejzaž uređuje sopstvene prizore.

Barbara Hepvort

Ali ako verujete da ste građanin sveta, ne pripadate nigde.

Tereza Mej, 5. oktobar 2016.

Zakoračili smo u carstvo mitologije.

Mjurijel Spark

Tama je jeftina.

Čarls Dickens

Bog je mrtav: za početak

I romantika je mrtva. Viteštvo je mrtvo. Poezija, roman, slikarstvo, sve je to mrtvo, umetnost je mrtva. Pozorište i film su mrtvi. Književnost je mrtva. Knjiga je mrtva. Modernizam, postmodernizam, realizam i nadrealizam su mrtvi. Džez je mrtav, pop muzika, disko, rep, klasična muzika, mrtvi. Kultura je mrtva. Pristojnost, društvo, porodične vrednosti, mrtvi. Prošlost je mrtva. Istorija je mrtva. Socijalna država je mrtva. Politika je mrtva. Demokratija je mrtva. Komunizam, fašizam, neoliberalizam, kapitalizam – sve je mrtvo, kao i marksizam – mrtav, kao i feminizam – takođe mrtav. Politička korektnost – mrtva. Rasizam – mrtav. Religija mrtva. Misao je mrtva. Nada je mrtva. Istina i laž, obe mrtve. Mediji su mrtvi. Internet je mrtav. Twitter, Instagram, Fejsbuk, Gugl, svi su mrtvi.

Ljubav je mrtva.

Smrt je mrtva.

Mnogo toga je mrtvo.

Nešto, ipak, nije mrtvo, ili bar još nije umrlo.

Život i dalje živi. Revolucija nije mrtva. Rasna ravnopravnost nije mrtva. Mržnja nije mrtva.

Ali šta je s kompjuterom? Mrtav. TV? Mrtav. Radio? Mrtav. Mobilni telefoni su mrtvi. Baterije su mrtve. Brakovi su

mrtvi, seksualni životi su mrtvi, razgovor je mrtav. Lišće je mrtvo. Cveće je mrtvo, umrlo u vazama s vodom.

Zamislite da vas progone duhovi svih tih mrtvih stvari. Da vas progoni duh cveta. Ne, zamislite da vas progoni (ako duhovi zaista progone, ako nije reč o običnoj neurozi ili psihози) duh (ako duhovi uopšte postoje, ako nisu plod naše mašte) cveta.

Duhovi nisu sasvim mrtvi. Zapravo, nameću se sledeća pitanja:

da li su duhovi mrtvi

da li su duhovi živi ili mrtvi

da li duhovi ubijaju

ali nema veze, zaboravite duhove, izbacite ih iz glave jer ovo nije priča strave, iako se događa usred zime, u blistavo sunčano postmilenijumsko božićno jutro (i Božić je mrtav) usred globalnog zagrevanja. Ovo je priča o realnim stvarima koje se događaju u realnom svetu stvarnim ljudima u realnom vremenu na planeti Zemlji (hm, hm, Zemlja, takođe mrtva).

Dobro jutro, rekla je Sofija Klivs. Srećan ti Badnji dan.

Razgovarala je s glavom bez tela.

Radilo se o glavi deteta, samo glavi, bez tela, koja lebdi u vazduhu. Bila je baš uporna ta glava. Bio je to njen četvrti dan u kući; toga jutra otvorila je oči, a glava je i dalje bila tu, ovoga puta lebdela je nad korpom za veš i posmatrala se u ogledalu. Čim joj se obratila, okrenula se k njoj, i kada ju je ugledala – može li se reći da se nešto bez vrata ili rame-na naklonilo? Sasvim izvesno se nagla, nekako nakrivila nadole spuštenog pogleda i s poštovanjem, a zatim ponovo pogledala ljubazno i ozareno, da li je to bio naklon ili kniks? Muška ili ženska glava? Svakako ljubazna, pristojna glava lepo vaspitanog deteta (možda još u prejezičkoj fazi, potpuno je nema) sada veličine dinje (ima li ironije u tome što se bolje oseća kada razmišlja o dinjama nego o deci? Srećom, Artur je još kao sasvim mali shvatio da ona više voli decu koja se trude da budu što manje detinjasta), ali, za razliku od dinje, ova glava je imala lice i gustu grivu kose nekoliko centimetara dužu od same sebe, razbarušenu, gustu, tamnu, valovitu kosu, bila je prilično romantičarskog izgleda, poput minijaturnog kavaljera ako je bila dečak, ili nalik devojčici na staroj crno-beloj razglednici francuskog fotografa s polovine 20. veka Eduara Bube koja, u nečemu nalik

odori od suvog lišća, stoji leđima okrenuta kameri (*petit fille aux feuilles mortes jardin du Luxembourg Paris 1946*), i kada se Sofija toga jutra probudila i zatekla glavu ponovo u svojoj sobi lica okrenutog od nje, kosa joj je ljupko lepršala na isparenju od centralnog grejanja, ali samo s jedne strane, one postavljene tačno iznad radijatora; vijorila se oko glave u stabilnoj ravnoteži, uvijajući se poput kose koja se kreće u sloumoušnu u reklamama za šampone. Eto! Reklama za šampon za kosu nije duh niti utvara. Ničega strašnog tu nema.

(Sem ako su reklame za šampone, ili možda sve reklame, zapravo zastrašujuće vizije mrtvacu koji hodaju, a mi smo se na njih toliko navikli da nas više ne uznemiravaju.)

U svakom slučaju, glava nije bila samo strašna. Bila je i slatka, i stidljiva u svojoj ceremonijalnosti, a to nisu reči koje se povezuju s mrtvim stvarima ili s idejom destruktivne prirode mrtvih stvari – uopšte nije izgledala mrtvo, iako se činilo kao da bi možda mogla biti malo gadna tamo dole gde bi trebalo da stoji vrat, gde se nazirao tek tračak nečega što je ličilo na unutrašnje organe, rastrgano i mesnato.

Ali sve što bi moglo biti previše strašno bilo je dobro skriveno kosom i bradom, i nije zapadalo za oko, te je prvo što primetiš bio *život* u glavi, toplina u njenom ponašanju; skakutala je i veselo se klatila u vazduhu poput malene zelene bove u mirnoj vodi dok se Sofija umivala i prala zube, a zatim je radosno sletela niz stepenice, lepršave kose, sićušna planeta u svom minijaturnom svemiru, vijugala je među prašnjavim stabljikama mrtvih orhideja u dnu stepeništa, zračila je dobrotom više nego bilo koja statua Bude koju je Sofija ikada videla, ljupkija od svakog Kupidona ili zblanutog božićnog anđela.

U kuhinji je Sofija sipala vodu i kafu u italijansku džezvu za espresso. Zavrnila je gornji deo džezve na donji i uključila ringlu na gas. Glava je odskočila od iznenadnog talasa vreline. Oči su joj bile pune smeha. Radoznalo se ponovo približila plamenu, pa potom udaljila od njega.

Izgoreće ti kosa, rekla joj je.

Glava je odmahнула glavom. Ona se nasmejala. Preslatko. Pitam se da li zna šta je Božić, da li zna šta je Badnje več. Koje dete to ne zna?

Razmišljam o današnjem voznom redu. Razmišljam da li bi glava želela da je odvedem u London. Mogle bismo u Hemlis. Božićne svetiljke.

Mogle bismo u zoološki vrt. Pitam se da li je ikada bila u zoološkom vrtu. Deca obožavaju zoološke vrtove. Pitam se da li je zoološki vrt otvoren dan pred Božić. A možda bismo mogle otići da pogledamo, šta ja znam, smenu straže, oni su tamo bez obzira na Božić, s visokim krznenim kapama i crvenim uniformama. To bi bilo veličanstveno. Ili u Muzej nauke, gde možeš da gledaš sopstvene kosti na ruci.

(Hm.

Glava nema ruke.)

Dobro, ja bih mogla da pritiskam dugmiće umesto *nje*, za te interaktivne stvari, mogla bih da ih radim ja umesto *nje*, jer ona ne može ništa sama. Ili da idemo u V&A¹. Toliko ima lepih stvari, bez obzira na to koliko ti je godina. Prirodnački muzej. Mogla bih da je prošvercujem u kaputu. Ili da ponese veliku torbu. Proseći ću rupe za oči. Složiću šal na dno torbe, ili džemper, nešto mekano.

¹ Muzej Viktorije i Alberta. *Prim. prev.*

Glava se premestila na prozorski sims i mirisala osušenu majčinu dušicu iz samoposluge. Zažmurila je sa izrazom lica koje je ličilo na zadovoljstvo. Protrrljala je čelo o sićušne listiće. Miris majčine dušice širio se kuhinjom, a biljka je upala u sudoperu.

Kad se već tamo našla, ta biljčica, Sofija je pustila slavinu i napojila je.

Zatim je sela za sto sa šoljom kafe ispred sebe. Glava se smestila pored posude s voćem, pored jabuka i limunova. Sto joj je zbog toga zaličio na neku umetničku šalu, na instalaciju ili Magritovu sliku: Ovo nije glava; ne, više je podsećao na Dalija ili glave Đorđa de Čirika, ali smešne, ili na Dišana, koji je nacrtao brkove Mona Lizi, možda čak i na neku Sezanovu mrtvu prirodu. Mrtve prirode su je, s jedne strane, uvek uznemiravale, a s druge joj je prijalo ono što joj otkrivaju, da jabeke i pomorandže mogu biti plave i ružičaste, da mogu biti u bojama za koje nikada ne biste pomislili da ih imaju u sebi.

U nekim novinama je nedavno videla sliku nečega što je ličilo na zid od ljudi koji stoje ispred zida na kome visi Mona Liza u Luvru. Ona je videla pravu Mona Lizu, davno, pre no što je rodila Artura, što znači pre tri decenije, i čak i tada je bilo teško išta videti pored ogromne mase ljudi koja se tiskala ispred slike i fotografisala je. Bilo je tako izvanredno malo, to vrhunsko umetničko delo, mnogo manje no što je očekivala od tako čuvene slike. Možda joj je gomila ispred nje stvorila utisak da je manja no što zapravo jeste.

Ali na ovoj fotografiji u novinama ljudi ispred slike nisu ni pokušavali da se ka njoj okrenu. Uglavnom su joj okrenuli leđa i slikali sami sebe s platnom u pozadini; sada je stara slika s nadmenim smeškom posmatrala leđa ljudi s tele-